

УДК 37.0(477):81'246.3

DOI: 10.36550/2415-7988-2020-1-191-217-222

БІЛОЗІР Ольга Станіславівна –
аспірантка кафедри німецької мови і літератури з методикою викладання
Криворізького державного педагогічного університету,
вчитель англійської мови,
Криворізька Центрально-Міська гімназія,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0655-865x>
e-mail: olechkabiloz@gmail.com

ПОЛІЛІНГВАЛЬНА ОСВІТА. ДОСВІД КРАЇН СВІТУ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ БАГАТОМОВНОГО НАВЧАННЯ В УКРАЇНІ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Технологічний розвиток сучасності зумовлює життя людей у більш динамічному, інформаційному світі, який є через глобальні зв'язки і залежності, наявність безлічі доступних засобів міжнародної комунікації світом багатомовної та полікультурної взаємодії. Цифрові технології, які заповнили майже весь світ і продовжують розвиватися та поширюватися, потребують знання мов. В умовах прогресу розвитку сучасного світу людина повинна знати декілька іноземних мов, крім рідної. Багатомовність стає потребою особистості й умовою її соціального буття. Саме тому за останні десятиліття багатомовність та полілінгвальна освіта набули особливого значення.

Успішний розвиток будь-якої держави залежить від багатьох факторів, але освіта завжди була і буде запорукою успіху майбутнього країни та світу взагалі. Основною складовою освітньої політики є мовна політика. Розуміючи важливість багатомовної освіти, мовна політика Європейського Союзу передбачає збереження й розвиток рідної мови країн ЄС, а також досконале володіння не менше ніж двома іноземними мовами. Запровадження полілінгвальної освіти вже набуло в масштабів державної політики в багатьох країнах ЄС, серед яких Греція, Данія, Естонія, Ісландія, Італія, Кіпр, Нідерланди, Португалія, Румунія, Фінляндія, Швеція, Швейцарія.

Кожна країна має певні підстави у підтримці Європейської політики багатомовності та причини запровадження полілінгвальної освіти. Враховуючи міграційні процеси, розвиток туризму, історично-зумовлені причини та інше, країни світу впроваджують багатомовну систему освіти та підтримують девіз мовної політики – «Єдність у різноманітності».

Україна також долучається до впровадження полілінгвальної освіти. Так, відповідно до наказу Міністерства науки і освіти України від 13.04.2016 №422 «Про внесення змін до Заявки про проведення дослідно-експериментальної роботи за темою «Формування багатомовності дітей та учнів: прогресивні європейські ідеї в українському контексті» на базі дошкільних та загальноосвітніх навчальних закладів Закарпатської, Одеської та Чернівецької областей» було розроблено відповідні

програми Чернівецькою гімназією № 6 Чернівецької міської ради та навчально-виховним комплексом «Боянська гімназія» Новоселицького району на період 2016–2021 рр. [11]. Однак, це тільки експеримент, аналіз результатів якого ще попереду.

Звісно, освітня політика України реформується, змінено стандарти освіти, впроваджується Концепція Нової української школи. Однак, слід зауважити, що більшість освітніх закладів працює традиційно і тому сьогодні, особливо в системі мовної освіти України, розрив між суспільним запитом на знання мов, потребами кожного і реальністю мовної підготовки у системі освіти є надзвичайно відчутним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Огляд публікацій останніх років, а також дослідження вітчизняних науковців Т. Боднарчук [1], О. Войтенко [2], В. Гаманюк [3], І. Кріби [9], М. Тадеєвої [12], О. Яковлевої [13], зарубіжних науковців А. Ільнер і Н. Савельєвої [7], Л. Малих й А. Жукової [10], N. Slavkov [17], J. Duarte and M. Günther - van der Meij [15] та багатьох інших доводять значимість багатомовної освіти не тільки в Європі, а й в усьому світі.

Так, В. Гаманюк, досліджуючи феномен багатомовності та надаючи йому оцінку в суспільно-політичному контексті Німеччини, наголошує на тому, що багатомовність є однією із суттєвих ознак сучасного суспільства і характеризує багатомовність шкільної освіти Німеччини з її особливостями та пріоритетами [3].

Науковець М. Тадеєва виявляє засади розвитку іншомовної освіти у школах європейських країн, а також окреслює навчальний та виховний аспекти іншомовної освіти [12].

О. Войтко називає багатомовність необхідністю, яка виникає внаслідок міграції населення. Дослідниця стверджує, що у теперішні часи не існує одномовних держав та на прикладі багатомовних держав Європи – Бельгії, Голландії, Люксембурга та Швейцарії розкриває популяризацію оволодіння іноземними мовами, подає опис соціальних практик багатомовних суспільств [2].

Нові дослідження вказують на те, що полілінгвальність є не бажанням, а вимогою і повинна стати невід'ємною складовою сучасного освітнього процесу, що надає можливість реалізувати мобільність у навчанні, працевлаштуванні, дозволяє вільно пересуватися світом, подорожувати, не

відчуваючи мовного дискомфорту, отримувати інформацію із різних джерел, різними мовами завдяки цифровим мережам та багато інших переваг.

Показовою є в цьому сенсі праця «Багатомовна взаємодія в середній освіті Нідерландів. Вчити багатомовності чи вчитися діяти багатомовно? (Multilingual interaction in secondary education in the Netherlands. Multilingualism to learn or learning to act multilingually?), яка присвячена аналізу багатомовної взаємодії у середніх школах Нідерландів. Автори досліджують досвід багатомовної взаємодії у шкільній освіті, з'ясовують питання про місце і мету багатомовного навчання. У рамках дослідження було розроблено багатомовний навчальний проєкт та заходи з використанням декількох мов, наводяться приклади багатомовності у навчанні, а також практики навчання діяти багатомовно, використовуючи рідну мову учнів, які використовуються вчителями у школах Нідерландів [15].

Н. Славков проводить опитування серед 170 учнів канадської провінції Онтаріо та досліджує питання, як діти використовують дві та більше мов в повсякденному житті: англійську, французьку та мови національних меншин. Автор припускає, що вибір мови навчання пов'язаний з ймовірністю розвитку дитини як багатомовної особистості [17].

Багатомовність, наразі, слід розглядати не тільки як комунікативну вимушеність, а необхідність для сталого розвитку суспільства будь-якої країни світу й важливим чинником життя в період глобального розвитку. Аналіз публікацій свідчить, що багатомовність є ознакою сучасної країни, демонструє успішне співіснування багатомовних суспільств. Наведені факти виявляють значущість трансформації шкільної освіти. Особливе значення надано проблемі опанування іноземними мовами. З огляду на зазначене, видається перспективним та актуальним введення полілінгвальної освіти в освітніх закладах.

Мета статті – узагальнити позитивні практики багатомовної освіти у деяких країнах Європи та проаналізувати проєкт Європейського центру сучасних мов Ради Європи, що допоможе глибше зрозуміти значущість трансформації мовної політики України та використати досвід європейських держав у розвитку полілінгвальної особистості; виокремити модель полілінгвальної шкільної освіти зарубіжних науковців та запропонувати модель впровадження полілінгвальної освіти в Україні; схарактеризувати важливість і необхідність запровадження багатомовної освіти в Україні та окреслити її перспективи.

Методи дослідження. У процесі написання статті було використано метод дослідження, аналізу, порівняння, узагальнення та візуальний метод.

Виклад основного матеріалу. Багатомовна освіта в Україні тільки починає розвиватися. У 2015 році Міністерством освіти і науки України розпочато роботу з впровадження багатомовної освіти. Наразі,

при викладанні іноземних мов освітяни керуються Законом України «Про освіту», концепцією Нової української школи, в якій спілкування іноземними мовами знаходиться на другому місці серед ключових компетентностей [8], Державним стандартом базової і повної середньої освіти [5], Загальноєвропейськими Рекомендаціями з мовної освіти [6], а також типовими освітніми програмами та навчальними планами. Однак, реалізація моделі полілінгвальної освіти в Україні має низку проблем, найголовнішою з яких є недостатня практична зорієнтованість змісту мовної освіти. Поки в українських школах L2 або L3 вводяться як обов'язковий, окремий предмет для вивчення у навчальні плани та програми закладу освіти, досвід інших країн доводить, що більш ефективним є впровадження багатомовного викладання дисциплін з використанням як англійської мови, як найбільш уживаної іноземної мови, – L2, так й іншої іноземної мови – L3. Отже, нагальною потребою в системі освіти України є суттєве вдосконалення сучасного викладання дисциплін, зміна навчальних планів і програм та реформування всієї системи навчання іноземних мов.

Вдалим прикладом усвідомлення важливості та сприяння багатомовності в освіті може слугувати проєкт Європейського центру сучасних мов Ради Європи. Загальна місія Європейського центру сучасних мов полягає у заохоченні удосконалення та інновацій при викладанні мов та підтримці держав у здійсненні ефективної політики мовної освіти. ЄЦСМ (Європейський центр сучасних мов) ініціював та координував чотирирічну програму, яка вирішувала сучасні проблеми мовної освіти. А сам проєкт має на меті створення та запровадження полілінгвальної програми для всього закладу освіти [18].

У проєкті взяли участь 16 закладів середньої освіти Австрії, Естонії, Італії, Литви, Німеччини, Франції. Кожна школа, з урахуванням основних принципів навчання, розробляла та впроваджувала свій власний проєкт, в якому було визначено мови навчання, цілі, методи, засоби навчання, вік учнів та інші теоретичні та практичні особливості полілінгвальної програми для всього закладу освіти (теми, розклад, партнерська співпраця, мобільність учнів та ін.). Провідною ідеєю було врахувати не тільки процес навчання та прогрес у навчанні, а й систематично сприяти полілінгвальності через прогнозування/передбачення освітнього процесу [18].

Розробка проєкту потребувала вирішення багатьох проблем: подолання традицій та упереджень, порозуміння не тільки з учнями, а й з батьками, розвиток міжкультурної компетенції, систематичне застосування компонентів синхронічного (крос-предметний трансфер знань) та діахронічного (розвиток прогресивної компетентності) навчання та ін. Незважаючи на те, що це протилежні аспекти лінгвістики, вони є дуже важливими та взаємозалежними для дидактики багатомовності. Оскільки, синхронічного навчання

(крос-предметне навчання) має на меті об'єднання суспільних, природничих, технічних знань, інтегрує наукові знання, розвиває уміння аналізувати, порівнювати, синтезувати та особливо важливе при вивченні декількох іноземних мов, коли знання L1 допомагають у засвоєнні L2, опануванні L3, оволодінні L4 тощо. В той же час діахронічне навчання дозволяє заглибитися у вивчення кожної окремої мови L1 або L2 або L3, дослідити мовні явища кожної мови окремо та розвивати мовну компетентність. ЄЦСМ розглядає ідею з трансфером мовних знань та діахронічним навчанням як одну з ключових у реалізації програми полілінгвального навчання для всього закладу освіти.

Однією з важливих перешкод багатомовної освіти є також те, що, найчастіше, викладачі є спеціалістами однієї навчальної дисципліни. Важливість наскрізного мовного курикулуму в шкільній освіті підкреслює науковець Б. Гуфайзен, зазначаючи, що викладаючи різні мови, вчителі можуть використовувати загальні підходи до викладання L1, L2, L3 тощо та співпрацюють з викладачами інших предметів у визначенні змісту освіти [16]. Науковці В. Гаманюк, Н. Жданова доводять необхідність розробки наскрізного мовного курикулуму, оскільки «в багатьох країнах, зокрема й в Україні, мовний компонент у навчальних планах скорочується через брак часу на вивчення інших, «більш важливих» дисциплін (інформатика, економіка і т. ін.)» [4]. Дослідниці акцентують увагу на тому, що «наскрізний мовний курикулум не передбачає збільшення годин на жодну мову, але створює умови для більш ефективного навчання мов за рахунок перерозподілу й узгодження змісту навчання шкільних дисциплін мовного і немовного блоку» [4].

Враховуючи зазначене та беручи до уваги, що навчання відбувається не тільки в закладах освіти, зокрема, що стосується мов, ЄЦСМ впроваджує модель наскрізного мовного курикулуму та пропонує послідовне та системне введення опанування іноземними мовами з урахуванням різних форми навчання до полілінгвальної програми усього закладу освіти. А саме: після опанування учнями базових знань з рідної мови пропонується викладання першою іноземною мовою – білінгвальна освіта, через певний час додається друга іноземна мова, і ще пізніше третя іноземна мова. В результаті, процес викладання дисциплін відбувається не менш як чотирма мовами, що може розглядатися як багатомовна освіта.

Б. Гуфайзен (Britta Hufeisen) розробила ідею полілінгвальної освіти та запропонувала схему полілінгвальної програми у вигляді діаграми, яка стала фундаментом реалізації проекту (див. Рис. 1) [16]. Детальний аналіз схеми подано у статті В. Гаманюк та Н. Жданової [4].

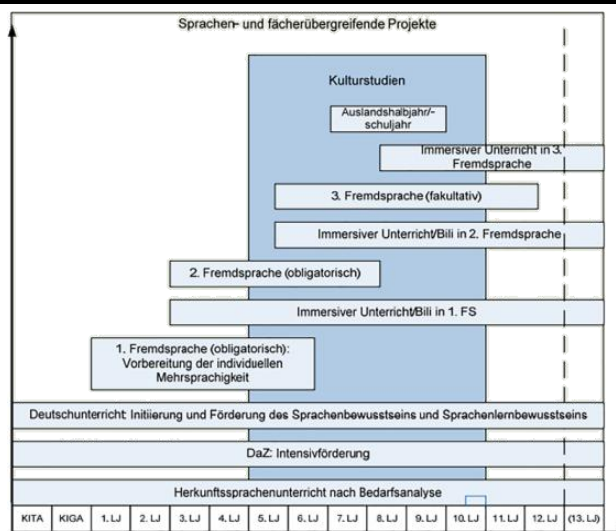

Рис. 1. Схема полілінгвальної програми за Б. Гуфайзен

Й. Ерін (Jonas Erin) пропонує приклад можливого запровадження полілінгвальної освіти (див. Рис. 2).

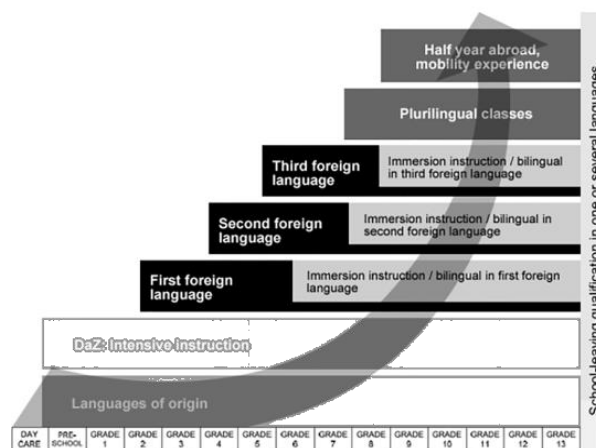

Рис. 2. Програма полілінгвальної освіти за Й. Ерін

Згідно з запропонованою програмою, протягом дошкільного та всього шкільного періодів викладається L1 та проводиться інтенсивна підготовка. L2 вводиться на другому році навчання та впроваджується білінгвально викладання L1+ L2. L3 додається на 5 році навчання і білінгвальне навчання змінюється на L1+L3. На сьомому році шкільної освіти вводяться полілінгвальні класи. А починаючи з восьмого класу учні можуть отримати досвід мобільності у навчанні перебуваючи півроку за кордоном. Зазначена схема загалом ілюструє прогрес розвитку особистості школяра [18].

Ми погоджуємося з думкою науковців та, враховуючи запропоновані ними моделі програм багатомовного навчання, а також беручи до уваги національний мовний і освітній контекст, пропонуємо загальну модель багатомовної освіти (див. Рис. 3), яка може розглядатися як один із можливих варіантів реалізації ідей багатомовної освіти в освітніх закладах України задля розвитку полілінгвальної компетентності учнів.

Слід зауважити, запропонована схематична модель полілінгвальної освіти не є сталою, вона може і має змінюватися в залежності від структури шкільної системи і різних видів освітніх закладів, а також кількості пропонованих мов та інших особливостей освітнього процесу.

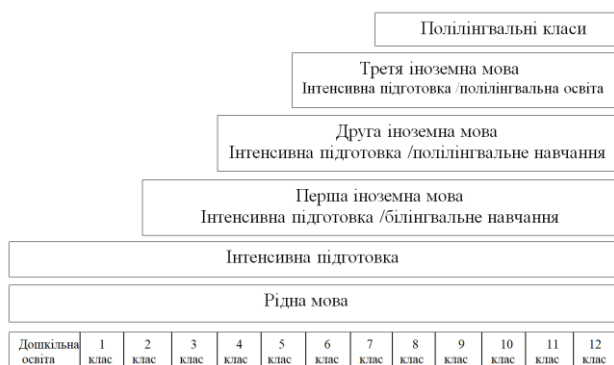

Рис. 3. Модель полілінгвальної освіти.

ЄЦСМ також визначає необхідні умови для створення багатомовного навчання: освітні стандарти та навчальні програми, мережеві компетенції, підготовка та розвиток вчителів як елементів систематичного розвитку школи, запровадження плану розвитку школи. ЄЦСМ акцентує увагу на відмінності кожного навчального закладу, а також наводить вдалі приклади проектів шкіл різних держав, в яких команда – викладачі поставили за мету визначити найкращі способи засвоєння й вивчення мов, з урахуванням конвергенції, узгодженості та включення, як основних умов розвитку полілінгвальної компетентності.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розробок. Значущість полілінгвальної освіти помітно зростає за останні десятиліття. На сьогодні, багатомовність є умовою і потребою нашого повсякденного життя, реальністю буття, особливо в освіті й професійній діяльності, і засадничою ознакою демократичного суспільства, яке гарантує рівні можливості розвитку мов та державному рівні та їх вільного використання у повсякденному міжособистісному спілкуванні.

Мовна концепція української освіти потребує змін та удосконалення, переорієнтації на полілінгвальну освіту. Наразі існує невелика кількість методичних рекомендацій щодо запровадження багатомовності в Україні. Слід виділити «Методичні рекомендації з розвитку багатомовної освіти у школах України» (автор: О. Першукова).

В Україні на сьогодні ідеї багатомовної освіти втілюються в життя. Реалізується проект «Формування багатомовності дітей та учнів: прогресивні європейські ідеї в українському контексті» на базі дошкільних та загальноосвітніх навчальних закладів Закарпатської, Одеської та Чернівецької областей» (Керівник О. Першукова), проте результатів проекту ще немає, оскільки він перебуває в стадії реалізації до 2021 року, лише після завершення будуть підводитися підсумки [11]. Проте,

слід зауважити, що емпіричні дані по завершенню проекту навряд чи дозволять зробити однозначні висновки щодо правильності запропонованої практики багатомовного навчання. Тож, вважаємо, що проблема потребує теоретичного обґрунтування й подальшої експериментальної перевірки.

Європейський центр сучасних мов наводить приклади вдалого запровадження та функціонування полілінгвальної освіти в закладах освіти різних країн. В 2000 р. школа округу Фельдкірх, Австрія, вимушена була терміново змінити пріоритети розвитку школи. Однією з причин стала міграція робітників, яких приймали на роботу у місцеву текстильну фабрику з колишньої Югославії та Туреччини починаючи з 1960р. Зазначена школа впроваджує полілінгвальну освіту починаючи з початкової школи та працює під девізом: «Моя мова – ваша мова – наша школа». Цікавим є, також, приклад введення білінгвальних (німецька та французька мови) уроків фізичної культури на четвертому році навчання у Höhere Lehranstalt für wirtschaftliche Berufe місті Ранквайль, Австрія.

Особливої уваги заслуговують проекти шкіл Німеччини: «У морі мов. Сприяння багатомовності у творчому процесі акторської майстерності» (Heinrich-Heine-Gymnasium Köln, Zeppelin-Gymnasium, DaZ-Zentrum Sterup der Heinrich-Andresen Schule); «Розвиток багатомовності особистості» (Zeppelin-Gymnasium; «LAWA (Мовна обізнаність: сприйняття багатомовних навичок)» DaZ-Zentrum Sterup der Heinrich-Andresen Schule); «Шкільний профіль або експеримент з латинської та англійської мов у 5 класі» (Luitpold-Gymnasium Wasserburg) та ін.

Естонія долучається до багатомовної освіти Європи з проектом «Багатомовність в естонській шкільній системі» Loo Oberschule. Литва впроваджує проект «PlurCur» у KTU Vaižgantas Progymnasium. Італія розробляє власні проекти «Укріплення багатомовних навичок» Sozialwissenschaftliches Gymnasium und Tourismusfachoberschule Bozen; «Дидактика загальної мови» Sozialwissenschaftliches, Klassisches, Sprachen- und Kunstgymnasium Meran. Франція підтримує мовну політику ЄЦСМ проектами : PlurCur-Henri Avril: «Des parcours européens au lycée»; PlurCur-La Binenais: «Une pédagogie inclusive des langues et cultures d'origine»; «Eurolangues-VNB»; «Les approches plurielles au service de la continuité des apprentissages en LV» тощо.

Всі наведені проекти ввійшли до загального проекту Європейського центру сучасних мов Ради Європи «PlurCur», який став найуспішнішим, випробуваним та виправданим у справі запровадження багатомовного навчання. Ми висуваємо припущення щодо можливості запровадження моделі, програм та інших складових зазначеного проекту в системі освіти України. Досвід проекту «PlurCur» у спільному освітньому контексті з усіх вивчених мов є особливо корисним для України, оскільки в Україні проживають представники понад 130 національностей та різних

національних меншин і мовна освіта України має значні недоліки з цього питання. Впровадження мовного курикулуму повинно враховувати реалії сьогодення, змінюючи «стихийне, примусове» викладання іноземних мов, яке наразі присутнє в українських закладах освіти на виважену полілінгвальну освіту. Результати проєкту «PlurCur» доводять, що створення полілінгвальних закладів освіти є більш ефективніше, результативніше, ніж введення декількох іноземних мов у навчальну програму, що є зараз стандартом української освіти. Враховуючи, що основна роль у розвитку полілінгвальної особистості належить шкільній освіті, доречно розглядати багатомовну освіту як значущу та перспективну для України.

Впровадження полілінгвальної освіти – це завжди складний процес який потребує зусиль всіх складових: влади, адміністрації навчального закладу, учнів, викладачів, але не слід розглядати це як проблему чи перешкоду. Це – шлях до збагачення освіти, її вдосконалення і подальшого розвитку.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Боднарчук Т.В. Розвиток білінгвальної освіти в Австрії (1945–2010 рр.) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : 13.00.01. Хмельницький, 2012. 20 с.

2. Войтко О. Сучасна Європа: політика збереження багатомовності. *Директор школи, ліцею, гімназії*. 2013. № 1. С. 36–42. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/dslg_2013_1_7 (дата звернення: 12.08.2020).

3. Гаманюк В. А. Феномен багатомовності та його оцінка в суспільно-політичному контексті Німеччини. *Філологічні студії. Науковий вісник Криворізького національного університету*. Кривий Ріг, 2013. Вип. 9. С. 85–92.

4. Гаманюк В. А., Жданова Н. С. Модель наскрізного мовного курикулуму (Gesamtsprachencurriculum) у освіті ЄС. *Філологічні студії. Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету*. Кривий Ріг, 2015. Вип. 12. С. 233–241.

5. Державний стандарт базової і повної середньої освіти : Постанова Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 № 1392 URL: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/derj-stand.html> (дата звернення: 20.08.2020).

6. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. Відп. ред. С. Ю. Ніколаєва. Київ : Ленвіт, 2003. 273 с.

7. Ильнер А. О., Савельева Н. Х. Реализация концепции плюрилингвизма в условиях российской высшей школы. *Известия Саратовского ун-та. Сер. Философия. Психология. Педагогика*. 2018. Т. 18, вып. 2. С. 224–227. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/realizatsiya-kontseptsii-plyurilingvizma-v-usloviyah-rossiyskoy-vysshey-shkoly/viewer> (дата звернення: 02.08.2020).

8. Концепція Нової української школи : ухвалена рішенням колегії МОН від 27.10.2016 URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення: 20.07.2020).

9. Кріба І. Багатомовність як шлях до взаєморозуміння. Досвід України. *Міжнародний журнал у галузі мультилінгвальної освіти*. 2013. № 1. С.1–9

10. Малых Л. М., Жукова А. В. Модель мультилингвального образования в полиэтническом регионе : коллективная монография. Ижевск : Издательский центр «Удмуртский университет», 2016. 208 с.

11. Про внесення змін до Заявки про проведення дослідно-експериментальної роботи за темою «Формування багатомовності дітей та учнів: прогресивні європейські ідеї в українському контексті» на базі дошкільних та загальноосвітніх навчальних закладів Закарпатської, Одеської та Чернівецької областей» : наказ Міністерства науки і освіти України від 13.04.2016 №422 URL: <http://old.mon.gov.ua/files/normative/2016-04-25/5477/nmo-422.pdf> (дата звернення: 15.07.2020).

12. Тадеєва М. І. Концептуальні засади розвитку іншомовної освіти в європейських країнах. *Наукові записки [Національного університету «Острозька академія»]*. 2012. Вип. 25. С. 237–240.

13. Яковлева О. В. Багатомовність як тренд суспільного розвитку та чинник модернізації освіти. *Науковий вісник. Серія «Філософія»*. Харків: ХНПУ, 2016. Вип.47. С. 93–102.

14. Cook, Vivian J. Requirements for a multilingual model of language production URL: <http://www.viviancook.uk/Writings/Papers/RequirementsForMultilingualModel.htm> (дата звернення: 16.07.2020).

15. Duarte Joana, Günther -van der Meij, Mirjam. Multilingual interaction in secondary education in the Netherlands : Multilingualism to learn or learning to act multilingually? *Multilingual Approaches for Teaching and Learning: From Acknowledging to Capitalising on Multilingualism in European Mainstream Education*. Routledge, 2020. P. 91–108 URL: [https://www.rug.nl/research/portal/publications/multilingual-interaction-in-secondary-education-in-the-netherlands\(fe1e80d8-503a-4608-abfd-6042e7bd0a93\).html](https://www.rug.nl/research/portal/publications/multilingual-interaction-in-secondary-education-in-the-netherlands(fe1e80d8-503a-4608-abfd-6042e7bd0a93).html) (дата звернення: 13.07.2020).

16. Hufeisen Britta. Gesamtsprachencurriculum: Weitere Überlegungen zu einem prototypischen Modell. In R. S. Baur & B. Hufeisen (Hrsg.), „*Vieles ist sehr ähnlich*“: individuelle und gesellschaftliche Mehrsprachigkeit als bildungspolitische Aufgabe. Baltmannsweiler: Schneider Verlag Hohengehren. 2011. S.265–282.

17. Slavkov Nicolay. Family language policy and school language choice: pathways to bilingualism and multilingualism in a Canadian context. *International Journal of Multilingualism*. 2016. P. 1–23 URL: https://olbi.uottawa.ca/sites/olbi.uottawa.ca/files/slavkov_2017_flp_and_school_choice.pdf (дата звернення: 15.07.2020).

18. More languages? – PlurCur! Research and practice regarding plurilingual whole school curricula. European Centre for Modern Languages of the Council of Europe. URL: <https://www.ecml.at/Portals/1/documents/ECML-resources/PlurCur-EN-final.pdf?ver=2018-05-31-100118-647> (дата звернення: 03.07.2020).

REFERENCES

1. Bodnarchuk T V (2012) *Rozvytok bilinghvalnoji osvity v Avstriji (1945–2010)* [Development of bilingual education in Austria (1945–2010)] (PhD Thesis). Khmelnytskyi.

2. Cook, Vivian J. *Requirements for a multilingual model of language production* URL: <http://www.viviancook.uk/Writings/Papers/RequirementsForMultilingualModel.htm>.

3. *Derzhavnyj standart bazovoji i povnoji serednjoji osvity : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy* (2011) [State standard of basic and complete secondary education: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine]. Kyiv.

4. Duarte, Joana, Günther -van der Meij, Mirjam (2020) *Multilingual interaction in secondary education in the Netherlands : Multilingualism to learn or learning to act multilingually?*

5. Ghamanjuk, VA (2013) *Fenomen baghatomovnosti ta jogho ocinka v suspiljno-politychnomu konteksti Nimechchyny*. [The phenomenon of multilingualism and its assessment in the socio-political context of Germany]. Kryvyi Rih.

6. Ghamanjuk, V.A, Zhdanova, N.S (2015) *Modelj naskriznogo movnogo kurykulumu u osviti JeS*. [Model of cross-language curriculum (Gesamtsprachencurriculum) in EU education]. Kryvyi Rih.

7. Hufeisen, B (2011) *Gesamtsprachencurriculum: Weitere Überlegungen zu einem prototypischen Modell*.

8. Ilnet, A.O, Saveleva, N.H (2018) *Realizaciya koncepcii plurilingvizma v usloviyah rossijskoj vysshej shkoly* [Implementation of the concept of plurilingualism in the context of Russian higher education]. Saratov.

9. Jakovleva, O.V(2016) *Baghatomovnistj jak trend suspilnogho rozvytku ta chynnyk modernizaciji osvity* [Multilingualism as a trend of social development and a factor in the modernization of education].

10. *Koncepcija Novoji ukrajinskoj shkoly* (2016) [Conception of the New Ukrainian School].

11. Kriba, I. (2013) *Baghatomovnistj jak shljakh do vzajemorozuminnja. Dosvid Ukrainy*. [Multilingualism as a way to mutual understanding. The experience of Ukraine].

12. Malyh, L.M, Zhukova, A.V (2016) *Model multilingualnogo obrazovaniya v polietnicheskom regione* [Multilingual education model in a multi-ethnic region]. Izhevsk.

13. European Centre for Modern Languages of the Council of Europe. *More languages? – PlurCur! Research and practice regarding plurilingual whole school curricula*.

14. Nakaz Ministerstva nauky i osvity Ukrainy (2016) *Pro vnesennja zmin do Zajavky pro provedennja doslidno-eksperymentalnoj roboty za temoju «Formuvannja baghatomovnosti ditej ta uchniv: prohresyvnij jevropijskij ideji v ukrajinskomu konteksti» na bazi doshkilnykh ta zaghaljnoosvitnikh navchalnykh zakladiv Zakarpatskoj,*

Odeskoj ta Chernivecko oblastej» [On amendments to the application for research and experimental work on «Formation of multilingualism of children and students: progressive European ideas in the Ukrainian context» on the basis of preschool and secondary schools of Zakarpattia, Odessa and Chernivtsi regions]. Kyiv.

15. Nikolajeva, S.Ju (2003) *Zaghaljnojevropijski Rekomendaciji z movnoji osvity: vyvchennja, vykladannja, ocinjuvannja* [Pan-European Recommendations on language education: study, teaching, assessment]. Kyiv.

16. Slavkov, N, (2016) *Family language policy and school language choice: pathways to bilingualism and multilingualism in a Canadian context*.

17. Tadejeva, M.I (2012) *Konceptualjni zasady rozvytku inshomovnoji osvity v jevropijskykh krajynakh* [Conceptual bases of development of foreign language education in European countries].

18. Vojtko, O. (2013) *Suchasna Jevropa: polityka zberezhenja baghatomovnosti* [Modern Europe: a policy of preserving multilingualism].

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

БІЛОЗІР Ольга Станіславівна – вчитель англійської мови, Криворізька Центральна-Міська гімназія, аспірантка кафедри німецької мови і літератури з методикою викладання, Криворізький державний педагогічний університет, м. Кривий Ріг, Україна.

Наукові інтереси: іншомовна освіта, теорія та методика викладання іноземних мов.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

BILOZIR Olga Stanislavivna – English teacher, Kryvyi Rih Central City Gymnasium, postgraduate student of the Department of German Language and Literature with teaching methods, Kryvyi Rih State Pedagogical University, Kryvyi Rih, Ukraine.

Circle of research interests: foreign language education, theory and methods of teaching foreign languages.

Стаття надійшла до редакції 22.09.2020 р.

УДК378: [37.011.3-051:784.9]

DOI: 10.36550/2415-7988-2020-1-191-222-227

БОГЯНУ Катерина Олександрівна – аспірантка кафедри методики музичного виховання, співу та хорового диригування Криворізького державного педагогічного університету
ORCID:<https://orcid.org/0000-0001-7251-704X>
e-mail: boguany@ukr.net

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ДО ОСВІТНЬОЇ ІНКЛЮЗІЇ: ПОНЯТТЄВО-ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Сьогодні в складних соціально-економічних умовах та умовах пандемії, у яких знаходиться світове суспільство, особливо гостро звучать ідеї гуманізму, загальнолюдських соціокультурних цінностей, якими є: толерантність, емпатія, співчуття, розуміння тощо. Саме такого гуманного ставлення потребують люди з особливими освітніми потребами, що потребують посиленої уваги й допомоги в здобутті освіти. Тому, українською державою ставляться вимоги до

вітчизняної освіти щодо підготовки вчителів, які можуть працювати з особами, що потребують освітньої інклюзії і що відображено в законодавчих документах, як: Закон України «Про загальну середню освіту» (2010), Закон України «Про освіту» (2017), концепція «Національна стратегія розвитку інклюзивної освіти на 2020-2030 роки» (2019).

Особливі вимоги висувуються й до мистецької освіти, яка в умовах педагогічного університету готує вчителя, спроможного стати для людей, що мають освітні потреби основним провідником